

BRUSSEL XL IN ACTIE

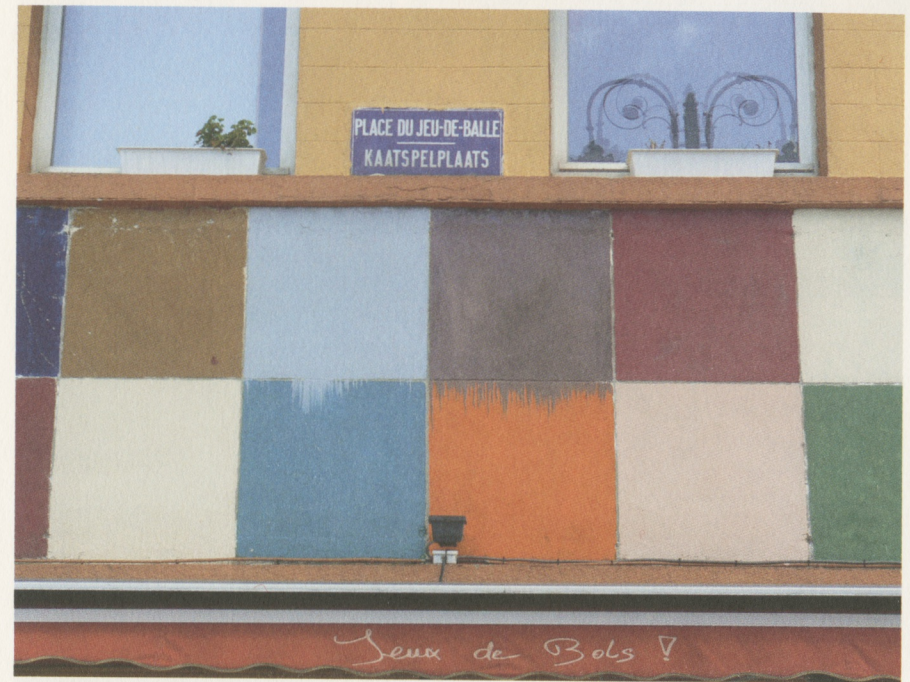
Kaatsen

Brussel heeft een rijk verleden aan volkssporten. Dat bewijzen vandaag de 'stille getuigen' als straat- en pleinnamen, maar evenzeer de (dikwijls iets minder stille) actieve beoefenaars. Kaatsen is een van de sporttakken die het meest in het oog springen. Zo vindt nog steeds jaarlijks in juli de Grote Prijs Kaatsen van de Stad Brussel plaats op de Grote Markt. In dit schitterende decor kan de menigte zich vergapen aan deze spektakelsport.

EEN SPORT VAN EDELEN EN VOLKSLIEDEN

Balspelen behoren tot de oudste sporten ter wereld. In sommige culturen hadden ze een religieuze of rituele functie, in andere primeerde de sociale of recreatieve rol. Dat geldt ook voor het kaatsen. Tot en met de Tweede Wereldoorlog genoot dit spel een enorme populariteit, zowel bij de man in de straat als de goeude lagen van de bevolking. Door de opkomst van het voetbal en het inpalmen van de openbare ruimte door koning Auto, kwam het kaatsen in de verdrukking. Dat was ooit helemaal anders. Vroegmiddeleeuwse bronnen maken al melding van de grote populariteit van het kaatsen. De keurboeken van de stad Oudenaarde vermeldden in 1338 uitgaven voor de aanleg van een speciale kaatsbaan. In Brugge schreef de jurist Jan Van den Berghe een eeuw later zijn allegorie *Dat Kaatspel Ghemoralseert*, een spitsvondig literair werk dat de werking van het gerecht vergelijkt met de onvoorspelbaarheid van het kaatsen. De Bourgondische hertog

Filips de Schone zou zelfs na een al te uitbundig partijtje kaatsen bezweken zijn, omdat hij verkoeling zocht bij ijs 'welke bij hem zoodanige ontsteltenis verwekte, dat hy van eene kwaadaardige koorts binnen weinige dagen int graf raakte.' Ook in Brussel werd vanaf de zestiende eeuw volop gekeatst. Een archiefstuk uit 1588 getuigt van de aanleg van een 'kaatshuys' op de Coudenberg, vlakbij het schitterende paleis dat van daaruit de stad domineerde. Dat kaatshuis was een gebouw zonder dak, bedoeld om de kaatsende edelen af te schermen van nieuwsgierige blikken. Bovendien viel het niet meer onder de Brusselse jurisdictie van het balspel ... Dat regelgeving wel degelijk nodig was, bleek uit de talloze conflicten en schadegevallen die een potje kaatsen met zich kon meebrengen. Wereldlijke en kerkelijke autoriteiten hadden geen hoge pet op van het kaatsen, omdat het zorgde voor al te veel hoogoplopende emoties.

WIE DE BAL KAAST ...

Kaatsen is een spel met talloze variaties voor twee ploegen van vijf man. Met een opslag wordt de bal naar de tegenstander geslagen of gegooid. Als de tegenstanders de bal kunnen stoppen nadat die minstens twee keer op de grond botste of rolde, wordt een 'kaats' – een houten voorwerp – geplaatst. Als er twee kaatsen in het spel zijn, wordt van kamp gewisseld. Er worden ook punten aangerekend als de bal buiten het afgebakende terrein terechtkomt of meteen wordt teruggespeeld. Kaatsen was en is een spektakelsport waarbij er flink wordt geroepen. De favoriete speelplekken waren straten en kerkpleinen, wat geregeld voor overlast zorgde, omdat de menigten de doorgang blokkeerden. Er sneuvelde wel eens een raam en ook de toeschouwers en de spelers deelden in de brokken. In Brussel werd er vooral op de Zavel gekeatst. Van een echte, georganiseerde competitie was nog geen sprake, maar de ploegen werden ge-

selecteerd uit verschillende parochies, wijken of straten. Brusselse bronnen uit 1628 maken melding van een prijzenpot bestaande uit een zilveren bal met vergulde elementen, een rijkelijk versierde hoed, schoenen en handschoenen. Het was de gewoonte dat de winnaar zijn 'hoofdvogel' afstond aan de parochiekerk. De zilvercollectie van de kerk van Sint-Jacobs-op-Coudenberg bevat een groot aantal van die blinkende kaatstrofeeën. In 1837 werd de *Société de Jeu de Balle du Sablon* opgericht, die onder meer het grootste toernooi van het seizoen organiseerde. In 1854 verhuisde dat naar het 'nieuwe' Vossenplein in de Marollen. Dat kreeg alleen in het Frans de toepasselijke nieuwe naam: de *Place du Jeu de Balle*. Aan het begin van de eenentwintigste eeuw wordt de kaatssport echter niet of nauwelijks meer beoefend in Brussel. De sport kent nog wel een grote bloei in het Pajottenland en de streek rond Doornik en Ronse.

Voetballen

Nu is voetbal wereldwijd de populairste sport bij jong en oud. Toch is deze sporttak nog redelijk jong. Engelse bronnen maken er al melding van in de zestiende eeuw, maar pas midden negentiende eeuw bereikte het balspel het Europese vasteland. In België introduceerden vooral de zonen van goeude Britse inwijkelingen de sport, dikwijls via colleges of andere eerbiedwaardige onderwijsinstellingen. Vrouwen kwamen er in het begin niet aan te pas.

ASTRIDPARK MET UITZICHT OP HET STADION VAN ANDERLECHT

DE EERSTE BRUSSELSE VOETBALCLUBS

In 1875 richtten Britse expats de Brussels Cricket Club op. Pas veel later kreeg deze organisatie ook een officiële afdeling voetbal en tennis. Hierdoor luidde de naam voluit: de Brussels Cricket, Lawn Tennis and Football Club. Toch werd er al eens een balletje getrapt. Ondernemende toeschouwers die deze wedstrijden bijwoonden, besloten daarom in 1892 een eigen organisatie uit de grond te stampen, de Brussels Football Association, enkel en alleen aan de nieuwe balsport gewijd. Een jaar hierna startte baron Albert de Bassompierre met zijn eigen elftal. De baron rekruteerde zijn spelers uit zijn eigen kennissenkring en stelde zijn ploegje samen uit adellijke jongelui met welluidende namen of een veelbelovende militaire carrière. Na een korte episode op een wei in Anderlecht, besloot de baron van een zanderig terrein in het Leopoldpark zijn vaste stek te maken. Meteen had hij een goede naam voor zijn club: de Leopold Football Club. Bij de eerste thuiswedstrijd liet de Brussels Cricket, Lawn Tennis and Football Club met een fikse pandoering voelen wie de beste was. De Leopold Football Club werd met 0-9 ingemaakt.

DARING EN RACING

In het noorden van Brussel, op het plateau van Koekelberg, streden twee clubs om de eer. 'De Racing' was opgericht in 1891, naar het voorbeeld van de toen erg succesvolle Racing Club de France. De leden konden kiezen uit de klassieke atletiekdisciplines: de 100 m, de 400 m, de 110 m horden en de mijl. In 1894 kwam daar de afdeling voetbal bij, wat al gauw uitgroeide tot de autonome Racing Football Club. Een jaar later richtte een vriendengroepje van vijftienjarigen de Daring Football Club op. Daar gingen lange uren van discussie aan vooraf. De jonge snaken wilden uitblinken in een sporttak, maar hadden nog niet de knoop doorgehakt in welke. Het werd voetbal.

Daring, zo vond een van hen, was een geschikte naam. Hij had in een boekje gelezen dat dit 'onbevreesd' betekende. Ook de rest van de jonge ploeg kon zich daarin uitstekend vinden.

UNION SAINT-GILLOISE

De bekendste ploeg voor de Tweede Wereldoorlog was Union Saint-Gilloise. De ploeg werd in 1897 opgericht in de schoot van het Sint-Michielscollege in Sint-Gillis. Het oudste lid van de oprichters was nauwelijks twintig. Geld hadden ze niet, jeugdige overmoed des te meer. Zo kregen ze hun eerste ballen van de Racing, afdankertjes die ze eigenhandig herstelden. Maar het bestuur van de Union had een uitgesproken visie en investeerde erg veel in de jongerenwerking. Met resultaat, want al gauw sleepten ze elke Belgische titel in de wacht. In 1935 was de Union dé Belgische ploeg. Haar supporters hadden hun uitvalsbasis in de (nu nog steeds bestaande) Brasserie Verschuren, in hartje Sint-Gillis. Tot hun vaste gewoonten behoorde het meezeulen van een doodskist, versierd met de kleuren van de tegenpartij (Zie het artikel 'Unionist tot in de kist!' op blz. 41).

PAARS-WIT

Na de Tweede Wereldoorlog was de rol van Union uitgespeeld en kwam RSC Anderlecht op. Die ploeg was volgens de supporters van Daring en de Union een 'liftploeg': zo gingen de prestaties op en neer. Maar Anderlecht had lef. In 1942 hoestte het bestuur in volle oorlogstijd het recordbedrag van 125.000 frank op voor de sterspeler Jef Mermans, die overkwam van Tubantia Borgerhout. Buitenlandse trainers als de Brit Bill Gormlie en de Corsicaan Pierre Sinibaldi leidden de ploeg naar grote hoogten. Het bewijs: in 1964 traden elf Anderlechtspelers aan in de kleuren van het nationale elftal.